

Az állam neve	Szlovák származású személyek becslése	Szlovák származású személyek becslése	Szlovák származású személyek becslése	Statisztikai adatok (az előző népszámlálási adatok)	Statisztikai adatok (a legutóbbi népszámlálási adatok)	Megjegyzés
Év:	1991	2001	2007			
Románia	21 000	18 000	18 000	20 719 (1992)	17 199 (2002)	
USA	1 900 000	1 200 000	1 200 000	1 882 915 (1990)	821 325 (2000)	
Szerbia	64 000	60 000	60 000	63 941 (1991)	59 021 (2002)	
Ukrajna	17 000	17 000	17 000	Szlovákokat nem figyelik (1989)	6 397 (2001)	A becslések főleg a Kárpátaljára vonatkoznak
Nagy-Britannia	1000	35 000	90 000	Szlovákokat nem figyelik (1991)	Szlovákokat nem figyelik (2001)	

A témával foglalkozó szlovák szervek 1991-ben körülbelül 2 660 000 főre becsülték a külföldön élő szlovák származású személyek számát, 2007-ben pedig csak 2 185 175-re.

Forrás: A Külföldön Élő Szlovákok Hivatalának adatai, lásd a hivatal honlapját.

Megjegyzés: A fenti táblázatból érdekes megállapítások vezethetők le. A legnagyobb lélekszámú szlovák diaszpóra az Egyesült Államokban él, igaz, lélekszámuk idővel csökkenő tendenciát mutat. A magyarországi szlovákság létszámát a szlovák szervek rendszerint túlbecsülik, az adatok nincsenek teljesen összhangban a magyarországi népszámlálási adatokkal. Utóbbiak módszerei főleg az utolsó népszámlálás alkalmából finomultak és differenciáltabbak lettek. A kérdezőbiztosok nemcsak a nemzetiségre kérdeztek, hanem az anyanyelvre és a nyelvismeretre is. Hasonló irányú nagy eltérés tapasztalható Lengyelországban és Ukrajnában is. Romániában és Szerbiában viszont egyeznek a szlovák becslések és a helyi statisztikai kimutatások. Nagyon érdekes a cseh- és morvaországi szlovákok számának csökkenése a hivatalos statisztikák tükrében, különösen a legutóbbi népszámlálás alkalmával. Itt valószínűleg nem lehet figyelmen kívül hagyni két alapvető fontosságú tény – a vegyes házasságok magas arányát és a két nyelv és kultúra közelségét. A külhoni szlovákok létszámának legnagyobb növekedése a nyugat-európai államokban tapasztalható – Ausztriában, Németországban és különösen Nagy-Britanniában. Ezek a számok és trendek már döntően az 1989 utáni migrációs folyamatok következményei.

Daova, Veronika

A vietnami közösség Szlovákiában a kezdetektől napjainkig

The Vietnamese community in Slovakia – from the beginning to our days

Vietnamese started arriving to Slovakia around the beginning of the 1950s. After summing up the history of their settling down she analyses the results of the questionnaire of 2006 followed by interviews carried out among the Vietnamese community in Bratislava. It has treated the relationship between the majority and minority, minority bilingualism, the differences between Vietnamese and European family patterns and holidays and festivities as well.

1. A vietnamiak megjelenése Csehszlovákiában

A vietnamiak történetének kezdete Szlovákiában (Csehszlovákiában) szorosan összefüggött a Szovjetunió közép-európai hatalmi dominanciájával. A szovjet befolyás kiterjedése és a Szovjetunió későbbi szétesése jelentősen meghatározta két hullámban való érkezésüket a térségünkbe. Az első hullám az 1950-es évek elejére tehető, amikor is szakmát jöttek tanulni. A vietnami kapcsolatok a közép-európai szocialista államokkal a kínai-szovjet szakadás után erősödtek meg az 1950-es évek végén. Ezek a kötelékek szorosabb együttműködéshez vezettek a Varsói Szerződés és a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának keretein belül. Vietnam integrációja a szovjet blokkba 1978 júniusában teljessé vált, amikor az ország csatlakozott a KGST-hez. Vietnam több évtizedes háborúkkal tönkretett gazdasága keveset tudott nyújtani és leginkább a közép-európai országok terhének számított. 1975 után Vietnam elkezdett munkaerőt küldeni Közép-Európába, hogy legalább a háború alatti segítség egy részét viszonzza. A legtöbb térségünkbe érkező vietnami inasként dolgozott különböző ipari vállalatoknál Közép-Európa-szerte. A munka és a tanulás lehetősége Csehszlovákiában, Magyarországon, Lengyelországban vagy a volt NDK-ban jutalomnak számított, amelyet többnyire a privilégiumokkal rendelkező kommunista funkcionáriusok gyermekei kaphattak meg. Csehszlovákiában a vietnamiak első generációja dolgozott, illetve műszaki középiskolákban és egyetemeken tanult. Az előbb említettek többsége fiatal férfi volt. Az 1980-as években, amikor bizonyos árucikkekben hiány mutatkozott (például divatos ruhák, cipők, kozmetikai szerek és elektronikai cikkek), a közép-európai országokban élő vietnamiak számára ez a hiány

lehetőségként szolgált.¹ Egy részük textiliákat vásárolt a helyi boltokban és varrni kezdett a keresletnek és az igényeknek megfelelően. Voltak azonban olyanok is közöttük, akik külföldről importálták áruikat, a kiterjedt Vietnámban élő baráti és családi kapcsolataikra támaszkodva. E gazdasági tevékenységek segítségével egy kis plusz pénzhez juthattak.

1989 után a legtöbb Csehszlovákiában élő vietnami számára a kis- és nagykereskedelem vált legfőbb bevételi forrássá. Az 1990-es évek elején a közép-európai országok nehéz gazdasági változáson mentek keresztül; hanyatlás következett be a gyártásban, nőtt a munkanélküliség és csökkent az életszínvonal. A térségünkben élő vietnamiak az elsők között voltak, akik elvesztették az állásukat. Egy részük az elszegényedés veszélye miatt visszatért Vietnámba, illetve ekkor szűntek meg a vietnami állam és a közép-európai országok közötti vendégmunkásokról szóló szerződések. 1993 után a Szlovákiában, illetve a Csehországban élő vietnamiak legnagyobb hányadának el kellett hagynia Közép-Európát.² Azok, akik továbbra is Szlovákiában maradtak, tartózkodási engedélyt kértek vagy illegálisan maradtak az országban.

Az 1990-es évek elején további vietnamiak csatlakoztak a Szlovákiában élő közösséghez, többek között azok, akik korábban itt folytatták a tanulmányaikat, azonban egy időre vissza kellett térniük Vietnámba. Ugyanakkor nem egyedül érkeztek, hanem már a családjukkal vagy a barátaikkal. Továbbá érkeztek még Szlovákiába olyan vendégmunkások is, akiket nem fogadtak Németországban. Volt arra is példa, hogy vietnami tanulók jöttek át más posztkommunista országokból.

Érdekes előzményként meg kell említeni a „chrastavai gyerekek” történetét, akik első vietnami csoportként, 1956-ban érkeztek Csehszlovákiába, Chrastavába. Pontosan száz gyermek, ötvennégy fiú és negyvenhat lány kezdte meg tanulmányait ebben az észak-csehországi kisvárosban. A chrastavai gyermekotthon fokozatosan öt osztályba osztotta be a két turnusban érkező gyermekeket, akiknek fő feladatuk az itteni nyelv elsajátítása volt. 1959-ben azonban a vietnami kormány úgy döntött, hogy hazahívja a gyerekek többségét, csak a legidősebb, nyolcadik osztályos tanulók közül maradhatott tizenöt és folytathatta tanulmányait ebben a kelet-közép európai országban. Az 1960-as évek elejétől folyamatosan érkeztek vietnami fiatalok Csehszlovákiába és tanultak cseh és szlovák egyetemeken, főleg gazdasági és műszaki karokon.³

¹ Williams, Allan M. és Baláz, Vladimír, 2005. p. 250-251.

² Müllerová, Petra, 1998. p.124.

³ Martínková, Šárka, 2006.

1.1 A vietnamiak képzése 1989 előtt

A rendszerváltozás időszaka előtt Csehszlovákiába érkező vietnami fiatalok képzése hasonló volt, mint a környező országokban. A vietnami állampolgárok felkészítése két részből tevődött össze: egy nyelvi- és egy szakmai képzésből.

Az 1960-as és 1970-es években Kelet-Közép-Európába érkező vietnamiak az első három hónapot sajátos központokban töltötték. Csehszlovákiában Ľubochneban vagy Šološniceban, ahol elsősorban intenzív nyelvi kurzuson vettek részt, egyben ismerkedtek a helyi életkörülményekkel, szokásokkal. A következő három hónapban folytatták a nyelvi felkészülést, ezt azonban már a kijelölt tanintézetekben. Az oktatási terv szerint, a nyelvi képzés mellett tanultak matematikát, fizikát, kémiát, műszaki rajzot és bevezetést a szakmai képzésbe is. A fent említett tantárgyak bevezetése elsősorban nemcsak a tananyag elsajátítása céljából volt hasznos, hanem egyben bővítette szlovák vagy cseh szókincsüket is.⁴

A különböző szakmákra való felkészülés tehát csak a féléves nyelvi képzés után kezdődött meg. Tekintettel arra, hogy fokozatosan érkeztek csoportok a naptári év alatt, a vietnamiak tanéve eltért a megszokottól. Tartalmi szempontból azonban ők is az érvényes helyi rendszer alapján tanultak. A tanrend Csehszlovákiában csupán annyiban módosult a számukra, hogy kimaradt az orosz nyelv, valamint a szlovák nyelv és irodalom helyett „szlovák/cseh nyelv külföldiek számára” című tanórát látogatták és az állampolgári ismeret című tantárgyat módosított változatban tanulták. Az osztályokba kevesebb tanulót osztottak be, mint a hazai osztályokba – maximálisan húszat.⁵

Szakmai felkészülésük alatt nem kevés nehézséggel kellett megküzdniük. A legfőbb problémát a szlovák/cseh nyelv okozta, hisz az említett hat hónap meglehetősen kevés volt a helyi, anyanyelvüktől gyökeresen eltérő nyelv elsajátításához. Ennek ellenére – szorgalmuknak és kitartásuknak köszönhetően – nyelvi nehézségeik nem voltak hosszú távúak.

A szakmai előkészítő elvégzése után egy részük visszatért Vietnámba, mások lehetőséget kaptak, hogy még két- vagy három éves szakmai gyakorlatra maradjanak. Továbbá lehetőségük nyílt arra is, hogy a munka mellett középiskolai végzettséget szerezhessenek.

Az 1970-es évek végén, amikor véget ért a vietnami háború, és Vietnam egyesült, az ország gazdasági helyzete katasztrofális volt. Magas volt a munkanélküliek aránya, ez a felesleges munkaerőt külföldi munkavállalásra ösztönözte. A vietnami kormány ekkor újabb megállapodásokat kö-

⁴ Vaneková, Gabriela, 1978. p. 3.

⁵ Vaneková, Gabriela, 1978. p. 3.

tött több szocialista országgal, amelyek a vietnami állampolgárok átmeneti munkavállalását tették lehetővé.⁶

Azok, akik egyetemre jöttek tanulni, egyéves intenzív nyelvi képzésben vettek részt tanulmányaik megkezdése előtt. Az első egyetemi év alatt további nyelvi képzésben részesültek, amely már a speciális terminológiára épült.

A tanoncok, illetve szakmunkások esetében más volt a helyzet. Ők Vietnamban vettek részt három hónapos nyelvi képzésben vietnami oktatók vezetésével, ám ez a legnagyobb igyekezet ellenére sem volt olyan hatásos, mint egy kelet-közép európai nyelvtanfolyam anyanyelvi tanártól.

1.2 A vietnamiak élete 1989 előtt

A Távol-Keletről Európába érkező vietnamiak élete természetesen nem volt nehézségektől mentes. Először is nem voltak felkészítve a nagymértékű változásra, amellyel csupán az Európába való érkezés után szembesültek, mint például az igen eltérő éghajlat és teljesen más kulturális körülmények. Továbbá meg kellett válniuk családtagjaiktól és a Vietnamban megszokott életstílustól, hat vagy akár több évre is.

Mint már fentebb említettem, szlovákul, illetve csehül csupán hat hónapig tanultak, ez meglehetősen kevés volt ahhoz, hogy megfelelő szinten sajátíthassák el a nyelvet. Már maga a nyelvismeret hiánya is többé-kevésbé elkülönülésre készítette őket a többségi társadalomtól. Többnyire a számukra fenntartott kollégiumok köré tömörültek, amelyek a város kevésbé frekvenciált részén voltak találhatóak. Pozsonyban például az Ivánska úton laktak a vietnami tanulók, majd miután kitanulták a szakmát, a Košická utcai szállóba költöztek.

Ebben az időszakban a vietnami fiatalok még csak nem is közlekedhettek szabadon. Kisebb csoportokra voltak osztva – melyeknek száma tizenöt és ötven ember között ingadozott, – mindegyik csoportnak megvolt a maga vezetője és tolmácsa egy személyben. Ezek az ún. vezetők a nagykövetség munkatársai voltak, akiknek feladatuk volt a munkamorál és a munkaügyi előírások betartásának az ellenőrzése.⁷

1981-ig érvényben volt egy szigorú vietnami állami rendelet is, amely szerint a térségünkben tanuló vagy dolgozó vietnamiaknak tilos volt helyi családokat látogatni, vagy közelebbi kapcsolatot teremteni helyi állampolgárral.⁸ Gyakran voltak közöttük besúgók, akik a titkos rendőrség tagjai

voltak, és akik azonnal jelentették feljebbvalóiknak, ha valami gyanúsat észleltek. A leggyakoribb büntetés a hazaküldés volt.

1985-ig nem tarthatták maguknál az útleveleket. A nagykövetség őrizte, majd miután megkapták, akkor is csak személyazonosító okmányként szolgált az adott országban. Az egyik legsúlyosabb zsarolási formát abban az esetben alkalmazták a vietnami hatóságok, ha egy vietnami fiatal ember egy csehszlovák állampolgárságú nővel akart házasságot kötni: 54 ezer, 46 ezer vagy 20 ezer koronát kellett kifizetnie a vietnami szerveknek, attól függően, hogy tanulóról, középiskolát végzett munkásról vagy egyszerű munkaerőről volt-e szó.⁹ Többen elutasították ezt a lehetőséget, azonban voltak olyanok is, akik összegyűjtötték ezt az összeget és kifizették. Összehasonlításképpen: a vietnami tanulók mindössze 800 koronából éltek havonta mint ösztöndíjasok.

Megállapíthatjuk, hogy egészen az 1980-as évek közepéig a vietnami fiatalok kettős elszigeteltségben éltek: nem tarthattak kapcsolatot az itt élő lakossággal, továbbá honfitársaik körében sem érezhették magukat teljes biztonságban.

A 1980-as évek közepén, amikor a vietnamiakat érintő szigorú előírások enyhültek, az ő életük is normalizálódott. Ebben az időszakban sok vegyes házasság jött létre, amely megkönnyítette az érintett vietnamiak itt-tartózkodását.

1.3 A vietnamiak és a helyi lakosság közti kapcsolat

A csehszlovák társadalom az 1960-as és 1970-es években pozitívan ítélte meg a vietnamiakat. Szerény és dolgozó embereknek vélték őket, akik többnyire elszigetelve éltek többi honfitársukkal. Az egyetemi professzorok is meglepődve szemlélték kiváló tanulmányi eredményeiket. A csehszlovákiai társadalom akkoriban nem sokat tudott a vietnami kultúráról, eltérő szokásaikról és e távoli ország történelméről, azonban még a hétköznapi ember is hallott az elhúzódó indokínai háborúról és néhány vietnami állampolgár befogadásának szükségességéről.

1982–1983 körül a cseh és a szlovák társadalom véleménye kezdett megváltozni a Csehszlovákiában élő vietnamiakról. Ebben az időszakban a tanulók és munkások többségének sikerült annyi pénzt összeszerezniük, hogy tudjanak venni néhány hasznos árut, amit hazaküldhetnek Vietnamba. (Számukra a biciklik, a motorbiciklik, a varrógépek és szövetek voltak a legvonzóbbak.) Gyakran nagy mennyiségekben vásároltak, és ha nem sikerült minden fajta árut beszerezniük, amit szerettek volna, akkor egy adott

⁶ Müllerová, Petra, 1998. p. 122.

⁷ Topol, Jáchym, 1991. p. 6.

⁸ Topol, Jáchym, 1991. p. 6.

⁹ Topol, Jáchym, 1991. p. 6.

áruból többet vettek, majd elcserélték egy másik árucikkre egymás között. Rövid időn belül eredményes üzletemberként tekintettek rájuk. A 1980-as évek közepére jellemző volt gyakori utazgatásuk Csehszlovákián belül, ezt a hazai lakosság nehezen értett meg. Ebben az esetben nem az utazási kedvükön volt a hangsúly, hanem a családlátogatási szokásukon, amelynek Vietnamban régi hagyománya van.¹⁰

1989 után azok a vietnamiak, akik itt maradtak térségünkben, többnyire mindannyian kereskedéssel kezdtek el foglalkozni. Az 1990-es évektől a szlovák és a cseh városok és városi piacok mindennapi sajátosságává váltak standjaik, amelyek az itt élő emberek kedvelt bevásárló helyei lettek.

Az 1990-es évek végére a térségünkben élő helyi lakosok kezdeti pozitív hozzáállása a külföldiekhez kezdett megváltozni. Egyre nyitottabban utasítják el az etnikailag eltérő csoportokat, és egyre inkább ragaszkodnak a bevándorlók asszimilációjához, ellentétben régebbi, más kultúrákat befogadó hozzáállásukkal.¹¹ A bevándorlókat ezentúl többnyire riválisoknak tekintik, és elvárják, hogy beilleszkedjenek a helyi társadalomba, elfogadva a helyi szokásokat és értékeket. Hasonló volt a helyzet Csehországban, Lengyelországban és Magyarországon is.¹²

Mindezek ellenére a hazai lakosság külföldiekhez való viszonyát jelenleg kétoldalúnak tekinthetjük. Egyrészt az itteni polgárok úgy gondolják, hogy a bevándorlók fenyegetettséget jelentenek számukra, mivel riválisaikká válnak a munkaerőpiacon és a jóléti társadalomban, illetve bűnözőként is tekintenek rájuk. Másrészt tisztában vannak a hazai lakosok azzal a ténnyel is, hogy a bevándorlók pótolhatatlan ellátói az olcsó szolgáltatásoknak és árucikkeknek.

2. A vietnami közösség Szlovákiában napjainkban

2.1 A vietnami közösség demográfiai jellemzői

A Szlovákiában élő vietnamiak számát nem könnyű megbecsülni, mivel sok migráns érkezik turistaként, majd illegálisan itt marad és dolgozik. A 2001-es népszámlálás szerint 2709 vietnami él Szlovákiában, akik közül 993-nak van már szlovák állampolgársága, és 1716 rendelkezik tartózkodási engedéllyel. A helyi vietnami közösség néhány meghatározó személyisége szerint azonban egy törvényes bevándorlóra két illegális emigráns

¹⁰ Müllerová, Petra, 1998. p. 123-124.

¹¹ Grzymala-Kazłowska, Aleksandra, 2002.

¹² Csepeli, György és Sík, Endre, 1995.

jut. Ha ez valóban így van, akkor a Szlovákiában élő vietnami lakosság létszáma elérheti akár a 7500-8000 főt is.¹³

Bár még mindig elmondható, hogy a férfiak vannak többségben, az 1990-es évektől jelentős számban érkeznek nők is térségünkbe. A 2001-es népszámlálás alapján a szlovákiai vietnami férfiak és nők aránya 70,8% és 29,2%. Aleksandra Grzymala-Kazłowska tanulmánya szerint Lengyelországban például minden harmadik vagy negyedik vietnami nő. A Szlovákiában élő vietnami közösségről, de a többi térségünkben élő vietnami közösségekről is elmondható, hogy nincsenek idős vietnamiak. Az első generációhoz tartozók legfeljebb hatvan év körüliek, míg a második generáció maximum huszonhat éves. Az a tény, hogy szinte nem találkozhatunk öreg vietnammal környezetünkben, annak is köszönhető, hogy a Vietnamban születetteknek máig legfőbb kívánsága, hogy Vietnamban tölthessék öregkorukat.

2.2 A szlovákiai vietnamiak gazdasági és társadalmi berendezkedése és közösségi élete

Hasonlóan a kínai bevándorlókhoz, a vietnami migránsok is rendszerint vállalkozó szelleműek. Többségük a fővárosokban, illetve néhány nagyobb szlovákiai városban koncentrálódik. Őn. „központjukként” többnyire egy-egy város szabadterei piacát határozhatjuk meg, ahol a helyi lakosság többsége is megtalálja őket.

Nyíri Pál magyarországi kutatására hivatkozva¹⁴, a kínaiak között a legnagyobb csoport nem adott meg egyéb foglalkozást, illetve végzettséget, mint azt, hogy „vállalkozó”.

Ugyanezt a tényt bizonyítja az általam végzett kutatás¹⁵ is a pozsonyi vietnamiak körében: a megkérdezettek 46%-a állította, hogy vállalkozó és 38%-a, hogy tanuló. A maradék néhány százalék pedig vagy háztartásbeli (10%) vagy munkás (4%) vagy nyugdíjas (2%).

Az 1990-es évek elejétől egészen mostanáig többségük a kis- és nagykereskedelemben helyezkedett el. A legtöbb diplomás is vállalkozó, vagy legalább valamilyen formában részese a kereskedelmi tevékenységnek. Fontos megemlíteni, hogy a Távol-Keletről „hozott” szorgalmuk követ-

¹³ Williams, Allan M. és Baláz, Vladimír, 2005. p. 251-252.

¹⁴ Nyíri, Pál, 2003. p. 162.

¹⁵ Kutatásomat 2006 novemberében végeztem a pozsonyi vietnami közösség körében, ennek során kérdőíves és interjú módszer alkalmaztam. A kérdőív főleg szociolingvisztikai kérdésekre irányult, azonban magába foglalt általános típusú kérdéseket is a vietnamiak itt-tartózkodásáról. A felmérésben ötven, különböző korú (7-60 év közötti) vietnami vett részt. Kutatásom pontos helyszínei: a Miletič utcai piac, a Vajnoryban található raktárpépület, a Nobelová utcai vietnami szálló („Dimitrovka”), két magánlakás és a pozsonyi Holiday Inn szálloda (ahol a vietnami vállalkozók az éves konferenciájukat tartották) voltak.

keztében nincs pihenőnap. A hét minden napján dolgoznak, ebből hat nap árusítás és egy nap árubeszerzés. Bár egymásnak konkurenciát jelentenek a kereskedelemben, mégis egyfajta együttműködés figyelhető meg közöttük, ez családok és barátok között teljesen egyértelmű.

Az utóbbi években egyre inkább jellemző, hogy hasonlóan a kínaiakhoz, ők is igyekeznek üzleti vállalkozásaikat a piacon kívülre helyezni. Egyre többen bérelnek vagy vesznek üzlethelyiséget, akár kisebb-nagyobb bevásárlóközpontokban is. A tehetősebbek általában nagykereskedéssel foglalkoznak vagy éttermeteket nyitnak.

Szlovákiában többségük Pozsonyban vagy környékén él, kisebb városokban kevesebben laknak. Központjaikként a fővárosban található Miletič utcai (Miletičová ulica) piacot, a Vajnoryban lévő raktárépületet, illetve a Nobelová (Nobelova ulica) és a Černockého utcai (ulica Černockého) két vietnami szállót említhetjük. A Pozsonyban élők közül legtöbben a harmadik kerületben laknak, a volt „Dimitrovka” környékén, és magát a Nobelova utcai szálláshelyüket is egymás között „Dimitrovkának” nevezik. Ezt az épületet az 1990-es évek előtt is vietnamiak lakták, azonban akkor még állami kézben volt, és kollégiumként funkcionált. Ma egy vagyonosabb vietnami tulajdonában van, aki a szobákat, illetve egy-két szobás lakásokat honfitársainak adja bérbe. Az említett épületben körülbelül 200-250 fő lakik. A korábban már említett másik szálló (Černockého utcai) szintén a harmadik kerületben található, és hasonlóképpen működik, mint a Nobelova utcai központ, azonban kevesebben lakják, körülbelül 50-100 fő. Leginkább a frissen érkezett vietnamiak, de azok is, akik már évek óta Pozsonyban élnek, szívesen laknak e két szálláshely egyikében, mivel honfitársaik közelsége egyfajta biztonságot is jelent a számukra.

A Kelet-Közép-Európában született és itt felnövő vietnami gyerekek azonban már nem szeretnék követni szüleik foglalkozását, a kereskedést. A szülők is, bár szorgalmuknak köszönhetően viszonylag jó életkörülményeket képesek biztosítani családjaik számára a kereskedelemmel, mégis arra törekcsenek, hogy megadjanak minden tőlük telhetőt gyermekeik számára, hogy könnyebb és elismertebb életpályát választhassanak. Körükben még továbbra is a közgazdasági, számviteli és műszaki főiskolák, illetve egyetemek a népszerűek.

Hasonlóan a többi Kelet-Közép-Európában szerveződő vietnami egyesülethez, a Szlovákiában élő vietnamiak egyesületeinek is a legfőbb célja, hogy összetartsák és integrálják a bevándorlókat, illetve szervezzék az itt élő vietnamiak kulturális életét.

Szlovákiában öt vietnami szervezet működik: a *Szlovákiai Vietnami Közösség* (*Vietnamská komunita Slovenska*), a *Pozsonyi Vietnami Közös-*

ség (*Vietnamská komunita Bratislavy*), a *Volt Vietnami Katonák Klubja* (*Klub bývalých vietnamských vojakov*), a *Vietnami Vállalkozók Egyesülete Szlovákiában* (*Združenie vietnamských podnikateľov na Slovensku*), és a *Szlovákiában Élő Vietnami Nők Egyesülete* (*Spolok vietnamských žien na Slovensku*). A nők hatáskörébe tartozik például a gyermeknap megszervezése, amely körülbelül október közepére esik. A vállalkozók egyesülete évente tart konferenciát, ennek keretében megvitatják az esetleges problémákat, majd a vezetőség ismerteti a jövőre vonatkozó terveit. A 2006 novemberében megtartott konferencián szóba került egy hétvégi vietnami iskola létrehozása is, ahol a már Szlovákiában született vietnami gyerekeknek oktatnák a vietnami nyelvet. Erre az iskolára azért lenne szükség, mivel az említett gyerekek szlovák iskolákban kezdik meg a tanulmányukat, így nem tanulnak meg anyanyelvükön írni és olvasni, csupán beszélnek a nyelvet.

Tudomásom szerint Szlovákiában eddig még nem szerveztek vietnami kulturális napokat. Bár voltak már kezdeményezések, jelenleg Szlovákiában nem jelenik meg vietnami nyelvű újság, azonban a Csehországban kiadott vietnami lapok könnyen eljutnak hozzájuk.

2.3 A vietnami közösség és a többségi társadalom

Minden bevándorlónak meg kell küzdenie bizonyos problémákkal az adott célországban: más kultúrával, más nyelvvel vagy a helyi lakosság mentalitásával. Minél inkább különbözik egy közösség a többségi társadalomtól, annál nagyobb a szegregáció vagy a szociális diszkrimináció lehetősége. Érdekes, hogy a magasabb műveltséggel rendelkező vietnamiak, vagy akik már hosszabb ideje tartózkodnak Szlovákiában, érzékenyebbek a rasszista megnyilvánulásokkal szemben, mint a kevésbé műveltek. Allan M. Williams és Vladimír Baláž tanulmányában szereplő adatok alapján meg tudhatjuk, hogy az egyetemet végzettek több mint a felét már érte hátrányos megkülönböztetés a faji hovatartozása miatt, míg az általános- vagy középiskolai végzettséggel rendelkezők közül csupán a válaszadók 18%-a említette meg ezt a problémát. Általánosságban véve azonban a vietnami közösséget ez idáig nem érték komolyabb, a média figyelmét felkeltő rasszista támadások Szlovákiában.

Kérdőíves felmérésem tárgya volt többek között a nyelvi megkülönböztetés kérdése is. Arra voltam kíváncsi, hogy kerültek-e hátrányos helyzetbe az általam megkérdezett vietnamiak szlovák nyelvismeretük hiánya vagy elégtelensége miatt. A következő eredményeket kaptam: 30%-uk állította, hogy igen, de ritkán fordul elő, azonban többnyire a hivatalokban; 28%-uk nem emlékszik ilyen szituációra; 16%-uk volt biztos abban, hogy

nem érte hátrányos megkülönböztetés nyelvi készségét illetően. Mindössze 28%-uk állította azt, hogy rendszeresen részesülnek nyelvi diszkriminációban.

Egyes kutatások¹⁶ szerint a Szlovákiában élő vietnamiak legnagyobb problémája a szlovák nyelvismeret elégtelensége (62,1%), a szlovák hivatalok készségességének a hiánya (47,1%), a társadalom egy részének negatív hozzáállása (26,4%), az eltérő éghajlati körülmények és végezetül a kulturális különbségek.

A vietnami közösség jelenléte a többségi társadalomban inkább izoláltak, mintsem szegregáltak mondható, ugyanis önkéntesen különülnek el, nem társadalmi vagy politikai kényszerből. Tekintettel arra, hogy rugalmasak és alkalmazkodóak, többnyire képesek elkerülni az esetleges rasszista támadásokat. A Szlovákiában élő vietnamiakból hiányoznak bizonyos jelek (például, nem szorulnak rá a helyi szociális ellátórendszerre, visszahúzó és szorgalmas életmódot folytatnak), amelyek más esetekben intoleranciát idéznének elő a többségi társadalom egyes tagjaiból.

Összehasonlítva más szlovákiai etnikai és nemzeti kisebbséggel, a vietnami közösség homogénebb. Bár léteznek interetnikus (vietnami-szlovák) házasságok, nem mondhatók gyakorinak. Vegyes házasságok Szlovákiában körülbelül az 1980-as évek közepétől költethettek, mivel – mint már említettem – addig szigorú szabályok vonatkoztak a vietnamiak és a szlovákok érintkezésére. Az ilyen házasságok nagy része válással végződött, amely főként a kulturális különbségek miatt következett be. Természetesen nem minden házasság ment tönkre, sőt vannak olyan vegyes párok is, akik a mai napig boldog családi életet élnek. Fontos azonban megemlíteni, hogy egy interetnikus házasság kudarca után mind a vietnami férfiak, mind a nők csakis vietnami nemzetiségűvel kötnek újabb házasságot. Ez a tény bizonyos biztosítékként szolgál a számukra.

3. A Szlovákiában élő vietnami közösség kulturális és nyelvi jellegzetességei

3.1 A kettős kultúra kialakulásának fejlődési szakaszai

Ebben a fejezetben Tove¹⁷ Skutnab-Kangas, finnországi születésű nyelvész meghatározásai alapján vizsgálom meg a Szlovákiában élő vietnamiak kettős kultúrája kialakulásának a lehetőségét, illetve azt, hogy a

kettős kultúra kialakulásának mely szakaszai jellemzőek az itt élő vietnami bevándorlókra.

A szegregáció a kétkultúrájú kompetencia azon szakasza, amely akkor figyelhető meg, amikor a bevándorló egy számára még ismeretlen, új országba érkezik. Ekkor a bevándorló még csak a saját, „otthonról hozott” kultúrát ismeri, az újat nem.

Figyelembe véve, hogy a szegregáció lehet önkéntes, de akár gazdaságilag, szociálisan vagy politikailag kényszerített is, mondhatjuk, hogy az itt élő vietnamiak megélhették az elkülönülés mindkét típusát. A rendszerváltozás előtt, de főként 1981-ig a kényszerített elkülönülés alanyai voltak. Mint már említettem, 1981-ig egy, a vietnami kormány által hozott, olyan szigorú rendelet volt érvényben, amely szerint nem érintkezhetek ellentétes nemű helybéliekkel, és nem látogathattak helyi családokat. 1981 után, amikor a szabályok enyhültek, szívesen kezdtek barátkozni helybéliekkel, akik általában pozitív véleménnyel voltak róluk.

Az 1990-es évektől azonban egyre inkább az önkéntes elkülönülés jellemzi a bevándorlókat: honfitársaik közvetlen közelségében keresnek lakhelyet, és velük érintkeznek a legszívesebben. Ebben a stádiumban még szinte csak minimálisan érintkeznek a helyi lakossággal és intézményekkel. Az újonnan érkezett bevándorló vagy a vietnamiak által fenntartott kollégium-szerű szállók egyikében, vagy már a régebb óta itt élő rokonainál fog lakni. Többnyire az újonnan érkezőt nagymértékben támogatja a már itt élő családja, vagy a vietnami közösség, ő cserébe segít nekik mind a munkában, mind a háztartásban.

Funkcionális adaptációról vagy objektív külső adaptációról abban a fejlődési szakaszban beszélünk, amikor a bevándorló elkezd tanulni a számára új, helyi nyelvet, megismerkedik már néhány helyi intézménnyel, hivattalal; például, beiratja gyermekeit egy helyi óvodába vagy iskolába, továbbá betekintést nyer a helyi munkaerőpiacra. A bevándorlók ebben a stádiumban kezdenek el dolgozni, először rokonaiknál vagy ismerőseiknél, majd önállóan. Abban az esetben, ha eddig ideiglenesen laktak rokonoknál vagy ismerősöknél, saját otthon keresnek maguknak. Ez a kétkultúrájú tudat kifejlődésének azon szakasza, amikor a bevándorlónak már vannak bizonyos ismeretei az új kultúráról, azonban még semmiféle érzelmi szál nem köti hozzá. Felfigyel azokra a dolgokra, amelyek különösek a számára, és jelentősen eltérnek az eredeti kultúrától, így képes megfigyelni az új kultúra tipikus jellemzőit. Összefoglalva: a bevándorló olyan ismeretekre tesz szert ebben a fázisban, amelyek szükségesek a létfenntartáshoz és magához az új kultúrában való élethez.

Az akkulturáció, azaz szubjektív belső adaptáció fejlődési szakaszát akkor éri el a bevándorló, ha már az új társadalom teljes értékű tagjává

¹⁶ Williams, Allan M. és Baláz, Vladimír, 2005.

¹⁷ Tove Skutnabb-Kangas: Menšina, jazyk a rasizmus, Bratislava: Kalligram 2000.

képes válni, és egyre jobban ismeri az új kultúrát. Kezdi elfogadni az új kultúra normáit, még ha azok a régi kultúra szöges ellentétei is. Például, a vietnami kultúra szerint nem szokás egymást puszival köszönteni, még akkor sem, ha közeli rokonokról van szó, mivel az intim kapcsolatot jelent. Továbbá nem ünneplik a karácsonyt és a születésnapokat és névnapokat. Ebben a fejlődési szakaszban jobban tudatosulhatnak a régi kultúra jellegzetességei azáltal, hogy képes összehasonlítani az új kultúráéval.

Azonban ehhez a fejlődési szakaszhoz, amikor is már tudatosan ismerik az új kultúrát, nem minden bevándorló jut el, amelyet a térségünkben élő vietnamiak esete is bizonyít. Véleményem szerint a kettős kultúra kialakulásának e fejlődési szakaszához csak azok bevándorlók jutnak el, akik kiválóan beszélnek a helyi nyelvek egyikét, illetve magasabb műveltségi szinttel rendelkeznek. Ide tartoznak például a vegyes házasságokban élő bevándorlók, illetve azok, akik még a szocializmus időszaka alatt érkeztek térségünkbe, és azóta is itt élnek; továbbá a második generációhoz tartozó vietnami fiatalok (akik vagy már itt születtek, vagy itt kezdték iskolai tanulmányaikat).

A következő fejlődési szakasz Tove Skutnabb-Kangas szerint az integráció, amely az új, helyi normák teljes mértékű elsajátítását és az új kultúra értékelését jelenti. Az integráció nem egy állandó, változatlan állapot, hanem egy olyan időszak, amikor a két különböző kultúra kölcsönösen hat egymásra és fejlődik. Ez a fejlődési szakasz figyelhető meg a vegyes házasságokban született és felnövekvő gyermekek esetében is, akik a két eltérő kultúra ismeretével alkalmasakká válhatnak a kultúrák közötti közvetítő szerepre. Ennek a fejlődési szakasznak a résztvevői szinte megegyeznek az akkulturáció esetében már említett vietnamiakkal.

Az asszimiláció egy újabb fejlődési szakasz, amikor a bevándorló minden erejével azonosulni akar az új kultúrával, olyannyira, hogy az új normák elfogadásával és az új kultúra értékeinek a tiszteletével megfedezik a régi kultúráról, illetve szándékosan elutasítja a régi normákat. A kettős kultúra kialakulásának e fejlődési szakasza egyáltalán nem jellemzi a Szlovákiában élő vietnami közösség tagjait, kivéve a második generációs, még fiatalkorú vietnamiak egy részét. Az említett fiatalok, bár családon belül vietnami nevelést kapnak, leginkább szlovák környezetben nőnek fel, hisz itteni óvodába, iskolába és egyetemre járnak, helyi barátaik vannak. Ami az első generációs vietnamiakat illeti, náluk nem fordulhat elő az asszimiláció kérdése. Kivételem nélkül tisztelik hazájukat, mindegy, hogy mennyire régen élnek már külföldön, és továbbra is tartják a vietnami szokásokat (például otthonukban minden nap vietnami ételt főznek, ünneplik a Hold-újévet stb.). Az itt élők többsége számára Szlovákia csupán egy jobb és könnyebb pénzkeresési lehetőséggel bíró ország, ahol jobb

életkörülmények között élhetnek, mint Vietnámban. Fontos azonban megemlíteni, hogy a legtöbben egy napon vissza szeretnének térni hazájukba, és ott tölteni idős korukat.

Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy a Szlovákiában élő vietnamiak többsége, hasonlóan a többi kelet-közép európai országban élő vietnamiakhoz, nem asszimilálódik a többségi társadalomba. Többnyire elkülönülve élnek, ott ahol a vietnami közösség legnagyobb része él. Ezt bizonyítja például egy 2002-es statisztikai adat is, amely szerint Pozsony öt kerületéből a harmadik kerületben lakik a pozsonyi vietnamiak több mint a fele. Kivételt képeznek azonban a vegyes házasságokban élők, a második generációhoz tartozók (többnyire még fiatalkorúak), illetve azok, akik már a rendszerváltás előtti idők óta élnek ebben az országban. Mivel ők a szlovák nyelv és kultúra magas szintű ismerete segítségével már integrálódtak (sőt a második generációs fiatal vietnamiak akár asszimilálódtak is) a helyi társadalomba, szívesebben élnek távolabb a vietnami közösségtől.

3.2 A Szlovákiában élő vietnamiak bilingvizmusa

A Szlovákiában élő vietnamiak számára a kétnyelvűség alapvető feltételévé vált annak, hogy egy bizonyos mértékig beilleszkedjenek a szlovák környezetbe. Három fontos tényről kell itt kiemelni:

(1) Annak ellenére, hogy a vietnamiak rendszerint törekszenek az etnikailag homogén lakhelyek kialakítására, nagy részük mégis etnikailag vegyes területen lakik.

(2) A szlovák nyelv elsajátításának módja szerint nem mondható homogénnek a Szlovákiában élő vietnami közösség. Jelentős különbség van azok között, akik tudatos, szervezett nyelvi képzésben részesültek és azok között, akik a köznapi nyelvi kommunikáció által tanulták meg a szlovák nyelvet egy bizonyos szinten.

(3) Mivelhogy valamiféle szlovák nyelvi kompetencia szükséges a mindennapi élethez és munkához, megállapíthatjuk, hogy egy bizonyos nyelvi szint elérésére rá vannak kényszerülve. Mint ahogy a többi kisebbség képviselői között Szlovákiában, a vietnamiak között is a bilingvizmus több típusát különböztetjük meg.

Kisgyermekkorú kétnyelvűséggel¹⁸ jellemezhetjük azoknak a vietnami gyerekeknek a többségét, akik már Szlovákiában születtek, mivel a szlovák nyelvet még harmadik életévük betöltése előtt kezdték el elsajátítani. Ezek a gyerekek nem a vietnami szülőktől, hanem az őket felügyelő

¹⁸ Štefánik, Jozef, Palcútová, Michaela, Lanstyák, István: Terminologický slovník. In: Jozef Štefánik (ed.): Antológia bilingvizmu. Bratislava, Academic Electronic Press, 2003, p. 283-294.

szlovák idősebb korú nőktől tanulják meg a szlovák nyelvet. Tekintettel arra, hogy a legtöbb felnőtt a hét minden napján dolgozik, a gyermekeik felügyeletére „gondozónőket” kérnek fel. Ezek a gyerekek szlovák családi környezetben kezdik elsajátítani a szlovák nyelvet, amelyet később az általános-, majd középiskolában fejlesztenek tovább. Felmérésem során olyan vietnami gyermekekkel is találkoztam, akik bár Szlovákiában születtek, vietnamiak felügyeltek rájuk szüleik távollétében. Az ő esetükben a szlovák nyelv elsajátítása későbbre tolódik, vagy az óvodai vagy az általános iskolai időszakra, tehát az ő esetükben már gyermekkori bilingvizmusról beszélhetünk. A bilingvizmus fentebb említett két típusánál elmondhatjuk, hogy az említett gyerekek, legkésőbb általános iskolás korukban azonos szinten beszélnek a szlovák nyelvet anyanyelvi társaikkal. Ezt a tényt kutatásom eredményei is alátámasztják, eszerint a Szlovákiában született vietnami általános- és középiskolások 100%-a állította, hogy szlovák nyelvi képességeik azonos szinten vannak a szlovák anyanyelvű társaikkal.

Az ifjúkori és a felnőttkori bilingvizmus jellemző azokra, akik elsősorban, államközi egyezmények által érkeztek Csehszlovákiába még az 1970-es és az 1980-as években. Többségük ekkor tizenhat, tizenhét és tizennyolc éves volt. Közülük azok, akik még a mai napig is Szlovákia vagy Csehország területén élnek, magas szinten beszélnek a szlovák/cseh nyelvet, bár szerintük nem azonos szinten az itt születettekkel. Ők mind szóban, mind írásban használják a szlovák nyelvet, és nyelvi nehézségekkel csak ritkán találkozhatnak. Később érkező honfitársaik rendszerint őket kérték és kérik fel a mai napig, hogy legyenek a segítségükre hivatali ügyintézésükre vagy más hasonló esetekben.

Az 1990 után érkezett vietnamiak többségére a felnőttkori bilingvizmus jellemző, amikor is a második nyelvvel, ebben az esetben a szlovákkal, csupán felnőtt korukban kezdenek ismerkedni. Az ő szlovák nyelvi képességeik meg sem közelítik a fentebb említett két csoportét. Ez a tény annak is következménye, hogy ezek a felnőttek már nem szervezett oktatási keretek között tanulják a szlovák nyelvet, hanem a mindennapi kommunikáció által, tehát hallás után próbálják elsajátítani az idegen nyelvet, mégpedig munkahelyi tevékenységük közben, ugyanis ekkor érintkeznek közvetlenül és a leggyakrabban a többségi társadalom képviselőivel. Többségük alapfokon beszél a szlovák nyelvet, de előfordulhatnak közöttük olyanok is, akik akár középfokon is boldogulnak több évi szlovákiai tartózkodásuknak és szorgalmuknak köszönhetően. Felmérésem során az 1990. után érkezettek 70%-a állította, hogy nyelvi képességük alacsony szinten van, és még fejleszteniük kell; 20%-uk mondta, hogy elegendő nyelvi képességgel rendelkeznek, hisz nincs kommunikációs problémájuk, és 10% állította, hogy bár alacsony szinten beszélnek a szlovák nyelvet, az a min-

dennapi gyakorlatban elegendő. Az utóbb említettek kétnyelvűségét funkcionális bilingvizmussal is jellemezhetjük, mivel a nyelvi kommunikáció csupán néhány területén jártassak (pl. a vállalkozás, kereskedés, mindennapi szükségletek beszerzése), így szókincsük meglehetősen korlátozott.

A Szlovákiában élő vietnamiak többségére az asszimmetrikus bilingvizmus a jellemző, eltekintve attól a csekély számú vietnamitól, akik azonos szinten beszélnek mindkét nyelvet. Ugyanis az itt élő vietnamiak vietnami és szlovák nyelvtudásának szintje nem egyezik meg. Azonban hozzá kell tennünk, hogy a szlovákiai vietnamiak között az asszimmetrikus bilingvizmus két fajtáját különböztethetjük meg. Az egyik típusát azok a gyerekek képviselik, akik többnyire – körülbelül hét vagy nyolc éves koruktól, tehát relatíve rövid időn belül az iskola megkezdése után – jobban kezdik beszélni a szlovák nyelvet, mint a vietnamit. Számukra a szlovák nyelv válik dominánssá, amelyet mindennap használnak mind szóban, mind írásban. Tekintettel arra, hogy a szülőknek nem jut idejük, hogy gyermekeiknek szimmetrikusan tanítsák a vietnami nyelvet munkahelyi elfoglaltságukból fakadóan, a Szlovákiában született vietnami gyerekek többsége csupán alapfokon, egyes esetekben középfokon, és csak szóban beszél a szülei anyanyelvét. Az asszimmetrikus bilingvizmus másik típusát azok a vietnami szülők képviselik, akiknél megmarad a vietnami mint domináns és jobban beszélt nyelv.

3.3 A vietnami és az európai családmodell

Allan Williams és Vladimír Baláz szerint a vietnami és a szlovák családmodell között nincsenek lényegi különbségek, azonban saját tapasztalatom és az általam szerzett információk megcáfolják ezt az állítást. A vietnami családban még mindig gyakori a több generációs együttélés, míg a szlovák társadalomra ez már nem jellemző. A Szlovákiában élő vietnami nők átlagosan két-három gyermeket vállalnak viszonylag fiatalon, eltérően a mostanában elterjedő európai családmodelltől. További lényeges különbséget figyelhetünk meg egy vietnami és egy szlovák család hétköznapi élete között is. Míg a szlovák családokban nem jellemző a heti hat- vagy hétnapos munkaidő, a vietnami felnőttek többsége szombat (kiskereskedők) vagy akár vasárnap is dolgozik (nagykereskedők). Ennek következtében kevesebb idő jut a családra vagy a gyerekekre, mint egy átlagos európai családban. Egyre gyakoribb, hogy a vietnami családok szlovák származású idősebb hölgyeket fogadnak a szomszédságból gyermekeik felügyeletére, aki egyben főz, és segít is a gyermekeknek a tanulásban. Véleményem szerint azonban a leglényegesebb különbség e két családmodell között az, hogy a vietnamiaknál mindezek ellenére szorosabbnak mondható a családi kö-

telék, mivel nagyobb a család iránti gondoskodás- és felelősségtudat, az idősebbek iránti tiszteletadás, amely nem csak a szűk családra, hanem a távolabbi rokonságra is kiterjed. Sajnálatos módon, az utóbb említett vietnami családmódellem jellemzői egyre kevésbé érvényesek a közép-európai családokra, mivel az európai térségben mindinkább az individualista tudat dominál a közösségi tudat helyett.

3.4 Ünnepek

Vietnamhoz hasonlóan, a Szlovákiában élő vietnami közösségnek is a legnagyobb ünnepe a Tet, vagyis Holdújév, amelyet a holdnaptár szerinti első hónap első napján ünnepelnek (2007-ben például február 17-én). Ez a dátum évente változik, azonban annyi bizonyos, hogy január 19. és február 20. közti időszak valamelyik napjára esik. Holdújévkor Vietnamban a tavasz visszatérését és a természetet újjáéledését ünneplik, amely hitük szerint új és boldogabb korszakot hoz az életükbe. Aki megteheti, az télen több hétre Vietnamba utazik, hogy a Holdújévet hazájában ünnepelhesse. A Szlovákiában élő vietnami közösség a vietnami hagyományokhoz híven tartja meg ezt az ünnepet. Pozsonyban például a vietnamiak rendszerint egy szállodában gyűlnek össze, és mint ahogy más vietnami ünnepen vagy rendezvényen, úgy ekkor is a közös étkezés majd éneklés (vagy karaoke) mindig a programban szerepel, sok más műsor mellett. Érdeemes megemlíteni, hogy hasonlóan az Európában elterjedt karácsonyi ajándékozáshoz, a vietnami kultúra szerint Holdújévkor szokás a gyermekeket megajándékozni.

A Holdújév ünnepén kívül rendszeresen ünneplik a gyereknapot és a nőnapot, amelyek természetesen nem számítanak munkaszüneti napoknak. Ekkor rendszerint esti közösségi összejöveteleket tartanak, amelyek komoly szervezést igényelnek. Általában kibérelnek egy művelődési központot vagy szállodát, ahova vietnami énekeseket hívnak meg, akár Vietnamból, akár a környező országokból, a gyerekek számára vetélkedőket szerveznek, továbbá az ifjúság gyakran modern táncbemutatóval szórakoztatja a közösséget. Ami sosem maradhat el, bármilyen vietnami összejövetelről legyen is szó, az a vietnami vacsora, amellyel a közösség minden tagját, de akár európai rokonaikat is várják.

Ami az európai vagy keresztény ünnepeket illeti, a Szlovákiában élő vietnamiak is igyekeznek ezeket megtartani, ha másért nem, hát gyermekeik kedvéért, hogy ne érezzék magukat kívülállóknak az európai környezetben. Karácsonykor ők is karácsonyfát vásárolnak, amelyet feldíszítenek, azonban ajándékot többnyire csak a gyerekek kapnak. Eltérően a vietnami hagyománytól, megünneplik a születésnapokat, főként a gyermekekét, az itteni szokásokhoz híven. A névnapokat azonban egyáltalán nem követik.

Irodalom

- Brouček, Stanislav: Historie imigrace z Vietnamu do českých zemí, 31.05.2005, <http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2005040901>
- Cameron, Rob: A glimpse at Prague's secretive Vietnamese community. 2004. 10.25. <http://www.radio.cz/en/article/59525>
- Cizinci v ČR, In projekt Varianty, člověk v tisni, společnost při ČT, o.p.s. 2002.
- Csepeli, György és Sík, Endre: „Changing Content of Political Xenophobia in Hungary – Is the Growth of Xenophobia Inevitable?” In: Fullerton, E. Sík és J. Tóth „Hungary at Crossroad”. Institute for Political Science of the Hungarian Academy of Sciences, 1995.
- Dny vietnamské kultury ve Slaném, 2006. Klub Hanoi, <http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2006041501>
- Grzymala-Kazłowska, Aleksandra: The formation of ethnic representations: the Vietnamese in Poland, Sussex Centre for Migration Research, 2002.
- Hien, Duc Do: The Vietnamese Americans, USA: Greenwood Press, 1999, 6-14. p.
- Martinková, Šárka: Chrastavské děti, 11.07.2006, <http://www.klubhanoi.cz/view.php?cisloclanku=2006071101>
- Müllerová, Petra: Vietnamese Diaspora in the Czech Republic. In: Archív Orientáln. 66. évf., 2. sz., 1998, 121-126. p.
- Nguyen, Quyet Tien: Vietnamci v Čechách, (zapsal) Petr Komer. In: Labyrint revue. 1998, 5-6. sz., 1999, 76-78. p.
- Nyíri, Pál: Új ázsiai migráció Kelet-Európában. A magyarországi kínaiak. In: Tér és Terep. Tanulmányok az etnicitás és az identitás kérdésköréből II. kiad. Kovács Nóra és Szarka László. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2003.
- Pohlidalová, S.: Z diskusie na celoštátnej konferencii učiteľov. In: Učiteľské noviny. 29 évf. 1979. 22. sz., 6. p.
- Pordán, János: Az elfelejtett légió. Magyar katonák Vietnamban. 2005. A Honvédelmi Minisztérium honlapja, http://www.honvedelem.hu/hirek/kiadvanyok/uj_honvedsesegi_szemle/_az_elfelejtett_legio, 2005.04.27.
- Rátkai, Árpád: A Hold-újév gyermekei (A szegedi vietnami közösség). In: Szeged. 11. évf., 1999. január, 16-19. p.
- Skutnab-Kangas, Tove: Mešina, jazyk a rasizmus, Bratislava, Kalligram, 2000.
- Topol, Jáchym: Vietnamci v Československu – konec izolace? In: Přítomnost. 2. évf., 1991, 6. sz., 16-18. p.
- Tran, Duc Trung: Domov je tam, kde to člověk zná; (zapsal) Jakub Hučín. In: Psychologie dnes. 7. évf., 2001, 3. sz., 13. p.
- Uherek, Zdeněk: Cizinecké komunity a městský prostor v České republice. Etnologický ústav AV ČR, Praha. In: Sociologický časopis/Czech Sociological Review, 39. évf., 2003. 2. sz.
- Vaneková, Gabriela: ...aby boli dobrými robotníkmi. In: Učiteľské noviny. 28. évf., 1978, 51-52. sz., 3. p.
- Vietnam culture week to be held in Poland, http://www.viethoteltravel.com/travels/show_pgid_3_aid_1037_1.htm
- Williams, Allan M. és Baláz, Vladimír: Vietnamese Community in Slovakia. In: Sociológia, 37. évf., 2005, 3. sz., 249-274. p.